

P9_TA(2024)0031

Współpraca UE na rzecz rozwoju w celu wsparcia dostępu do energii w krajach rozwijających się

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie współpracy UE na rzecz rozwoju w celu wsparcia dostępu do energii w krajach rozwijających się (2023/2073(INI))

(C/2024/5722)

Parlament Europejski,

- uwzględniając Agendę ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i cele zrównoważonego rozwoju, w szczególności cel nr 1 dotyczący eliminacji ubóstwa, cel nr 7 dotyczący zapewnienia wszystkim dostępu do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie, cel nr 9 dotyczący przemysłu i infrastruktury, cel nr 13 dotyczący działań w dziedzinie klimatu i cel nr 5 dotyczący równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt,
- uwzględniając art. 208 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zgodnie z którym głównym celem unijnej polityki na rzecz rozwoju jest zmniejszenie, a docelowo likwidacja ubóstwa, i który stanowi że „przy realizacji polityk, które mogłyby mieć wpływ na kraje rozwijające się, Unia bierze pod uwagę cele współpracy na rzecz rozwoju”,
- uwzględniając art. 3 ust. 5 i art. 21 Traktatu o Unii Europejskiej, w których przedstawiono zobowiązanie Unii do stosowania opartego na wartościach podejścia do współpracy na rzecz rozwoju, aby zapewnić spójność jej działań zewnętrznych, a także zobowiązanie do poszanowania zasad Karty Narodów Zjednoczonych oraz do wspierania trwałego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego krajów rozwijających się,
- uwzględniając wspólne oświadczenie Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie, Parlamentu oraz Komisji z 30 czerwca 2017 r. dotyczące nowego europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju pt. „Nasz świat, nasza godność, nasza przyszłość” ⁽¹⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/947 z dnia 9 czerwca 2021 r. ustanawiające Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – Globalny wymiar Europy, zmieniające i uchylające decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady nr 466/2014/UE oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1601 i rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 480/2009 ⁽²⁾,
- uwzględniając konkluzje Rady z 4 października 2022 r. w sprawie finansowania działań związanych ze zmianą klimatu w związku z 27. konferencją stron UNFCCC (COP 27) w Szarm el-Szejk w dniach 6–18 listopada 2022 r., z 25 stycznia 2021 r. w sprawie dyplomacji klimatycznej i energetycznej – realizacja zewnętrznego wymiaru Europejskiego Zielonego Ładu oraz z 28 listopada 2016 r. w sprawie energii i rozwoju,
- uwzględniając komunikat Komisji z 11 grudnia 2019 r. pt. „Europejski Zielony Ład” (COM(2019)0640),
- uwzględniając wniosek Komisji z 16 marca 2023 r. dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy na potrzeby zapewnienia bezpiecznych i zrównoważonych dostaw surowców krytycznych oraz zmieniającego rozporządzenia (UE) nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1724 i (UE) 2019/1020 (COM(2023) 0160),
- uwzględniając rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2023/1184 z dnia 10 lutego 2023 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 przez ustanowienie unijnej metodyki określającej szczegółowe zasady produkcji odnawialnych ciekłych i gazowych paliw transportowych pochodzenia niebiologicznego ⁽³⁾,

⁽¹⁾ Dz.U. C 210 z 30.6.2017, s. 1.

⁽²⁾ Dz.U. L 209 z 14.6.2021, s. 1.

⁽³⁾ Dz.U. L 157 z 20.6.2023, s. 11.

- uwzględniając komunikat Komisji z 16 marca 2023 r. w sprawie Europejskiego Banku Wodoru (COM(2023)0156),
- uwzględniając komunikat Komisji z 8 lipca 2020 r. pt. „Strategia w zakresie wodoru na rzecz Europy neutralnej dla klimatu” (COM(2020)0301),
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z 18 maja 2022 r. pt. „Zewnętrzne zobowiązania energetyczne UE w zmieniającym się świecie” (JOIN(2022)0023),
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z 1 grudnia 2021 r. pt. „Strategia Global Gateway” (JOIN(2021)0030),
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z 9 marca 2020 r. pt. „W kierunku kompleksowej strategii współpracy z Afryką” (JOIN(2020)0004),
- uwzględniając sprawozdanie specjalnego sprawozdawcy Rady Praw Człowieka ONZ ds. praw człowieka z 5 stycznia 2023 r. w sprawie zobowiązań w zakresie praw człowieka dotyczących korzystania z bezpiecznego, czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska pt. „Women, girls and the right to a clean, healthy and sustainable environment” [Kobiety, dziewczęta i prawo do czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska],
- uwzględniając nową umowę o partnerstwie między Unią Europejską a członkami Organizacji Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (OACPS) (umowa z Samoa), która wejdzie w życie po wyrażeniu zgody przez Parlament Europejski i ratyfikacji przez strony,
- uwzględniając Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) z 1992 r. oraz protokół z Kioto do tej konwencji, 21. Konferencję Stron UNFCCC (COP 21) w Paryżu w grudniu 2015 r. oraz przyjęcie porozumienia paryskiego, które jest pierwszym w historii powszechnym, prawnie wiążącym globalnym porozumieniem klimatycznym, a także piąte sprawozdanie oceniające Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu na temat zmiany klimatu,
- uwzględniając sprawozdanie specjalne Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu z 24 września 2019 r. na temat oceanów i kriosfery w warunkach zmiany klimatu,
- uwzględniając Deklarację praw ludów tubylczych przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 13 września 2007 r.,
- uwzględniając sprawozdanie Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska z 2022 r. w sprawie rozbieżności między potrzebami a perspektywami w zakresie redukcji emisji oraz jego drugie sprawozdanie podsumowujące w sprawie produkcji paliw kopalnych (sprawozdanie w sprawie rozbieżności w produkcji z 2021 r.)⁽⁴⁾,
- uwzględniając Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, przyjęte przez Radę Praw Człowieka ONZ 16 czerwca 2011 r.,
- uwzględniając Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych oraz Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej,
- uwzględniając dokument orientacyjny Departamentu Spraw Gospodarczych i Społecznych ONZ z 2018 r. pt. „Policy Brief #12: Global Progress of SDG7 – Energy and Gender” [Dokument orientacyjny nr 12: globalne postępy w osiągnięciu celu zrównoważonego rozwoju nr 7 – energia a równouprawnienie płci],
- uwzględniając sprawozdanie Międzynarodowej Agencji Energii Odnawialnej z 2022 r. pt. „World Energy Transitions Outlook 2022: 1.5 °C Pathway” [Perspektywa światowych przemian energetycznych na 2022 r. – cel 1,5 °C]⁽⁵⁾,
- uwzględniając wspólne sprawozdanie Banku Światowego, Międzynarodowej Agencji Energetycznej, Międzynarodowej Agencji Energii Odnawialnej, ONZ i Światowej Organizacji Zdrowia z 2023 r. pt. „Tracking SDG 7: The Energy Progress Report, 2023” [Monitorowanie realizacji celu zrównoważonego rozwoju nr 7 – sprawozdanie z postępów w dziedzinie energii z 2023 r.]⁽⁶⁾,

⁽⁴⁾ Sztokholmski Instytut Środowiska, Międzynarodowy Instytut Zrównoważonego Rozwoju, Instytut Rozwoju Zagranicznego, E3G oraz Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska, „2021 Report – The Production Gap: Governments’ planned fossil fuel production remains dangerously out of sync with Paris Agreement limits” [Sprawozdanie z 2021 r. Rozbieżności w produkcji – planowana przez rządy produkcja paliw kopalnych jest nadal niebezpiecznie niedopasowana do limitów określonych w porozumieniu paryskim], 2021 r.

⁽⁵⁾ Międzynarodowa Agencja Energii Odnawialnej, „World Energy Transitions Outlook 2022: 1.5 °C Pathway” [Perspektywa światowych przemian energetycznych na 2022 r. – cel 1,5 °C], Międzynarodowa Agencja Energii Odnawialnej, Abu Zabi, 2022 r.

⁽⁶⁾ Międzynarodowa Agencja Energetyczna, „Tracking SDG7: The Energy Progress Report, 2023” [Monitorowanie realizacji celu zrównoważonego rozwoju nr 7 – sprawozdanie z postępów w dziedzinie energii z 2023 r.], Międzynarodowa Agencja Energetyczna, Paryż, czerwiec 2023 r.

- uwzględniając plan działania Unii Afrykańskiej na rzecz ekologicznej odbudowy na lata 2021–2027, w którym zawarto kompleksową strategię mającą na celu promowanie inicjatyw ekologicznych, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, ochronę środowiska i zwiększenie odporności na zmianę klimatu ⁽⁷⁾,
 - uwzględniając deklarację przywódców afrykańskich w sprawie zmiany klimatu i ich wezwanie do działania ogłoszone w Nairobi 6 września 2023 r.,
 - uwzględniając Deklarację narodów afrykańskich w sprawie klimatu i rozwoju z 2023 r.,
 - uwzględniając swoje rezolucje z 14 marca 2023 r. w sprawie spójności polityki na rzecz rozwoju ⁽⁸⁾, z 25 marca 2021 r. w sprawie nowej strategii UE–Afryka – partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu ⁽⁹⁾, z 15 stycznia 2020 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu ⁽¹⁰⁾, z 1 grudnia 2016 r. w sprawie dostępu do energii w krajach rozwijających się ⁽¹¹⁾ oraz z 2 lutego 2012 r. w sprawie współpracy UE na rzecz rozwoju w zakresie zapewnienia powszechnego dostępu do energii do 2030 r. ⁽¹²⁾,
 - uwzględniając plan działania na rzecz równouprawnienia płci i wzmocnienia pozycji kobiet w działaniach zewnętrznych na lata 2021–2025 (GAP III),
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Gospodarczej ds. Ameryki Łacińskiej i Karaibów z maja 2022 r. pt. „Energy in Latin America and the Caribbean: access, renewability and efficiency” [Energia w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach: dostęp, odnawialność i efektywność],
 - uwzględniając sprawozdanie Światowej Komisji ds. Zapór Wodnych z 16 listopada 2000 r. pt. „A new framework for decision-making” [Nowe ramy podejmowania decyzji],
 - uwzględniając art. 54 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Rozwoju (A9-0441/2023),
- A. mając na uwadze, że energia jest centralnym elementem wszystkich celów zrównoważonego rozwoju, ale w raporcie z realizacji tych celów z 2023 r. ⁽¹³⁾ stwierdzono, że świat nie znajduje się jeszcze na dobrej drodze do zapewnienia powszechnego dostępu do energii; mając na uwadze, że energia jest czynnikiem umożliwiającym rozwój, w szczególności rozwój rolnictwa, przedsiębiorczości, komunikacji, edukacji, opieki zdrowotnej i transportu, a także funkcjonowanie państwa;
- B. mając na uwadze, że cel zrównoważonego rozwoju nr 7 zakłada, że do 2030 r. należy osiągnąć stały dostęp do przystępnej cenowo i czystej energii, w szczególności dzięki zacieśnieniu współpracy międzynarodowej, żeby ułatwić dostęp do badań, infrastruktury i technologii w zakresie czystej i odnawialnej energii oraz promować inwestycje służące tym celom; mając na uwadze, że aby skutecznie rozwiązać problem ubóstwa energetycznego i położyć mu kres, konieczne jest nasilenie wysiłków dyplomatycznych w celu zwiększenia ambicji politycznych;
- C. mając na uwadze, że według ONZ w połowie 2023 r. około 733 mln osób na całym świecie, z których 80 % żyje w Afryce Subsaharyjskiej, nadal nie ma dostępu do przystępnej cenowo, niezawodnej, czystej i wysokiej jakości energii ⁽¹⁴⁾;
- D. mając na uwadze, że dostęp do energii w krajach rozwijających się jest bardzo zróżnicowany; mając na uwadze, że 52 % ludności w Afryce Subsaharyjskiej nie ma dostępu do energii elektrycznej i że jest to jedyny region na świecie, w którym odsetek osób bez dostępu do energii elektrycznej wzrasta; mając na uwadze, że liczba ta kryje głębokie dysproporcje, gdyż jedynie 30,4 % ludności wiejskiej w tym regionie ma stały dostęp do energii, w porównaniu z 80,7 % ludności miejskiej; mając na uwadze, że edukację uznaje się za jeden z najważniejszych elementów ograniczania ubóstwa; mając na uwadze, że dostęp do energii elektrycznej sprzyja również wysokiej jakości edukacji, ale tylko 47 % szkół w Afryce Subsaharyjskiej jest zelektryfikowanych;

⁽⁷⁾ Unia Afrykańska, „The African Union green recovery action plan” [Plan działania Unii Afrykańskiej na rzecz ekologicznej odbudowy], Unia Afrykańska, Addis Abeba, 2021 r.

⁽⁸⁾ Dz.U. C, C/2023/398, 23.11.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/398/oj>.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 494 z 8.12.2021, s. 80.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 270 z 7.7.2021, s. 2.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 224 z 27.6.2018, s. 167.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 239 E z 20.8.2013, s. 83.

⁽¹³⁾ Departament Spraw Gospodarczych i Społecznych ONZ, „The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition – July 2023” [Raport z realizacji celów zrównoważonego rozwoju z 2023 r. – wydanie specjalne z lipca 2023 r.], Nowy Jork, Stany Zjednoczone, 2023 r.

⁽¹⁴⁾ Międzynarodowa Agencja Energii Odnawialnej, „Basic Energy Access Lags Amid Renewable Opportunities New Report Shows” [Nowe sprawozdanie pokazuje, że podstawowy dostęp do energii pozostaje w tyle w stosunku do możliwości odnawialnych źródeł energii], 6 czerwca 2023 r.

- E. mając na uwadze, że brak dostępu do energii elektrycznej w środowiskach miejskich i podmiejskich dotyczy mieszkańców dużych nielegalnych osiedli oraz osób przymusowo przesiedlonych lub uchodźców; mając na uwadze, że nawet kiedy energia elektryczna jest dostępna, jakość usług często pozostaje niska;
- F. mając na uwadze, że dostęp do przystępnej cenowo, niezawodnej, czystej i wysokiej jakości energii jest jeszcze bardziej utrudniony w krajach dotkniętych konfliktami i klęskami żywiołowymi; mając na uwadze, że nawet w regionach, w których dostęp do energii jest lepszy, takich jak Azja i Pacyfik lub Ameryka Łacińska i Karaiby, istnieją wielkie różnice pomiędzy krajami i wśród ludności;
- G. mając na uwadze, że kryzys energetyczny wywołany inwazją Rosji na Ukrainę wciąż wywołuje poważne skutki, a wysokie ceny energii mocno uderzają w najsłabsze grupy, zwłaszcza w gospodarkach rozwijających się;
- H. mając na uwadze, że dostęp do energii jest niezbędny, aby organizacje humanitarne i rozwojowe mogły dostarczać skuteczną pomoc humanitarną, zwłaszcza opiekę medyczną i pomoc w nagłych wypadkach;
- I. mając na uwadze, że według bieżących prognoz – o ile nie zostaną podjęte odpowiednie działania – w 2030 r. około 660 mln ludzi na całym świecie nie będzie miało dostępu do energii elektrycznej, a około miliarda osób nie będzie miało możliwości czystego gotowania;
- J. mając na uwadze, że lepszy dostęp do przystępnej cenowo i czystej energii pobudzi zrównoważony wzrost gospodarczy, przyciągnie przedsiębiorstwa i będzie sprzyjać przedsiębiorczości oraz poprawie zdrowia, dobrostanu i bezpieczeństwa ludzi;
- K. mając na uwadze, że ubóstwo energetyczne, definiowane jako brak zrównoważonych, czystych i bezpiecznych źródeł energii, jest uwarunkowane między innymi płcią – kobiety i dziewczęta poświęcają średnio do 18 godzin tygodniowo na zbieranie opału potrzebnego do gotowania ⁽¹⁵⁾;
- L. mając na uwadze, że na całym świecie kobiety są zdecydowanie niedostatecznie reprezentowane wśród pracowników sektora energetycznego, szczególnie na stanowiskach kierowniczych; mając na uwadze, że zaangażowanie kobiet jako aktywnych podmiotów w rozwiązania dotyczące energii odnawialnej zgodnie z unijnym GAP III poprawi zrównoważoność i zwiększy pozytywne rezultaty pod względem równouprawnienia płci;
- M. mając na uwadze, że używanie tradycyjnych materiałów opałowych do gotowania (biomasa stała, nafta i węgiel) należy do głównych przyczyn emisji dwutlenku węgla, wylesiania i zmiany klimatu oraz zagraża zdrowiu ludzi; mając na uwadze, że 2,4 mld ludzi na całym świecie funkcjonuje dzięki tym materiałom opałowym, a ich stosowanie powoduje około 3,7 mln przedwczesnych zgonów rocznie, przy czym najbardziej narażone są kobiety i dzieci; mając na uwadze, że w 2019 r. tylko w Afryce odnotowano 700 tys. zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza w gospodarstwach domowych;
- N. mając na uwadze, że UE tylko w nieznacznym stopniu finansuje czysty opał potrzebny do gotowania; mając na uwadze, że nawet jeśli istnieją strategie czystego gotowania, ich wdrażanie jest słabe i dostępne środki finansowe są niewielkie, w związku z czym trudno jest uzyskać nawet skromne wyniki, a wprowadzanie i stałe używanie ulepszonych kuchenek pozostaje ograniczone; mając na uwadze, że mniej niż 10 % osób bez dostępu do czystego gotowania żyje w krajach, w których istnieje skuteczna polityka i wystarczające środki finansowe, aby do 2030 r. dostęp stał się powszechny;
- O. mając na uwadze, że pandemia COVID-19 i wzrost cen energii spowolniły postępy w rozszerzaniu dostępu do czystego gotowania; mając na uwadze, że w krajach rozwijających się, w których do gotowania wykorzystuje się na dużą skalę biomasę, UE powinna wspierać rozwiązania alternatywne dla zużycia drewna i promować takie rozwiązania jak kuchenki słoneczne;
- P. mając na uwadze, że brak możliwości czystego gotowania zwiększa czas, który kobiety i dziewczęta spędzają, gotując; mając na uwadze, że pogłębia to różnice w podziale pracy domowej między mężczyznami i kobietami; mając na uwadze, że według szacunków dzięki możliwości czystego gotowania kobiety i dziewczęta miałyby średnio 1,5 godziny dziennie więcej, którą mogłyby przeznaczyć na wypoczynek lub edukację;
- Q. mając na uwadze, że w krajach rozwijających występuje obfitość źródeł energii odnawialnej, ale często krajom tym brakuje sprzyjających ram politycznych i regulacyjnych oraz niezbędnych warunków przemysłowych i technologicznych do rozwoju i wykorzystania zrównoważonej energii; mając na uwadze, że kraje te stoją również przed wieloma wyzwaniami, takimi jak zmiana klimatu, nadmierne zadłużenie i szybki wzrost demograficzny, które wpływają na zapotrzebowanie na energię i jej zużycie; mając na uwadze, że kraje takie jak Namibia i Angola uczestniczą w ambitnych projektach związanych z energią odnawialną; mając na uwadze, że niektóre kraje rozwijające się, takie jak Senegal, Rwanda i Kenia, osiągnęły znaczne postępy w zwiększaniu dostępu do energii; mając na uwadze, że aby osiągnąć przełom pod względem dostępu do energii, należy brać pod uwagę różne warunki w każdym kraju, przy odpowiednim poziomie woli politycznej i wsparciu ze strony UE;

⁽¹⁵⁾ Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, „Energy and Gender Equality” [Energia i równość płci].

- R. mając na uwadze, że Unia Europejska od wielu lat współpracuje z Afryką w dziedzinie energii; mając na uwadze, że w latach 2014–2020 w ramach oficjalnej pomocy rozwojowej na projekty mające pomóc Afryce w osiągnięciu celu zrównoważonego rozwoju nr 7 UE wraz ze swoimi państwami członkowskimi przekazała zdecydowaną większość środków, a mianowicie 13,8 mld EUR; mając na uwadze, że wciąż jest to niewystarczające i należy dołożyć większych starań; mając na uwadze, że około 53 % wypłat miało formę pożyczek, jednak to dodatkowe zadłużenie zmniejsza zdolność tych krajów do inwestowania w cele zrównoważonego rozwoju, w tym cel nr 7; mając na uwadze, że w 2023 r. 21 afrykańskich krajów o niskim dochodzie ma trudności związane z zadłużeniem lub jest zagrożonych takimi trudnościami;
- S. mając na uwadze, że przepływy finansowe przeznaczone na energetykę są nadal ukierunkowane na niewielką grupę krajów, przez co kraje najsłabiej rozwinięte często pozostają w tyle; mając na uwadze, że jeśli chodzi o ukierunkowanie geograficzne, tylko trzech z dziesięciu największych beneficjentów to kraje najsłabiej rozwinięte, co pokazuje, że zasoby na zwiększenie dostępu do energii i walkę z ubóstwem energetycznym nie zostały przydzielone według hierarchii ważności;
- T. mając na uwadze, że w regionach rozwijających się, a w szczególności w krajach najsłabiej rozwiniętych, transformacja energetyczna jest stale poważnie niedofinansowana; mając na uwadze, że Instytut Zarządzania Zasobami Naturalnymi definiuje kłętwe surowcową jako niezdolność wielu krajów bogatych w surowce do pełnego korzystania z bogactw naturalnych i nieumiejętność skutecznego reagowania przez rządy w tych krajach na potrzeby związane z dobrobytem publicznym⁽¹⁶⁾; mając na uwadze, że nadmierne uzależnienie od eksportu paliw kopalnych wiąże się z ryzykiem niewielkiej dywersyfikacji gospodarki;
- U. mając na uwadze, że UE powinna zwiększyć finansowanie energii ze źródeł odnawialnych w krajach rozwijających się, zwłaszcza w nowych warunkach geopolitycznych wywołanych inwazją Rosji na Ukrainę, a jednocześnie zająć się korupcją i słabością instytucji, gdyż zjawiska te pogłębiają problemy związane z niedofinansowaniem, zwłaszcza w krajach najsłabiej rozwiniętych;
- V. mając na uwadze, że większość projektów finansowanych przez UE ma propagować wytwarzanie energii elektrycznej, jednak najsłabiej rozwinięty jest segment dystrybucji, mimo że ma on zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celu zrównoważonego rozwoju nr 7; mając na uwadze, że wiele krajów rozwijających się nadal polega na węglu jako głównym źródle wytwarzania energii elektrycznej;
- W. mając na uwadze, że kraje najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami zmiany klimatu są najmniej odpowiedzialne za emisje; mając na uwadze, że choć w Afryce zamieszkuje prawie 18 % ludności świata, przypada na nią mniej niż 6 % światowego zużycia energii; mając na uwadze, że Afryka odpowiada zaledwie za 3 % światowych emisji CO₂ związanych z energią; mając na uwadze, że kraje wchodzące w skład G-20 odpowiadają za 80 % światowych emisji;
- X. mając na uwadze, że w lutym 2022 r. odnowiono partnerstwo energetyczne Afryka–UE, aby uwzględnić Agendę 2063 Unii Afrykańskiej oraz priorytety UE w zakresie zmiany klimatu, bezpieczeństwo energetyczne, REPowerEU i strategię Global Gateway, których celem jest propagowanie wytwarzania i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, między innymi z myślą o eksporcie do Europy; mając na uwadze, że zapowiedziano pakiet inwestycyjny o wartości około 150 mld EUR mający wspierać wspólne ambicje kontynentów, określone w Agendzie 2030 i Agendzie 2063 Unii Afrykańskiej, między innymi w celu zapewnienia opłacalnej, nowoczesnej, wydajnej, niezawodnej, uczciwej i sprawiedliwej transformacji energetycznej;
- Y. mając na uwadze, że partnerstwo UE z RPA na rzecz sprawiedliwej transformacji energetycznej jest przykładem gotowości UE do objęcia pozycji globalnego lidera sprawiedliwej transformacji energetycznej, aby przyczynić się w ten sposób do realizacji zewnętrznego wymiaru strategii energetyczno-klimatycznej UE i promować ambicje Europejskiego Zielonego Ładu na całym świecie;
- Z. mając na uwadze, że wyraźnym celem powinna pozostać autonomia energetyczna małych rozwijających się państw wyspiarskich, oparta na ich wysokim potencjale energii odnawialnej;
- AA. mając na uwadze, że wodór oznaczony jako niskoemisyjny może również obejmować wodór produkowany z wykorzystaniem energii jądrowej i gazu ziemnego, co oznacza, że może on nie być bezemisyjny; mając na uwadze, że zielony wodór ze źródeł odnawialnych jest jedynym rodzajem wodoru, który w perspektywie długoterminowej może naprawdę przyczynić się do neutralności klimatycznej;
- AB. mając na uwadze, że w REPowerEU wyznaczono cel zakładający import 10 mln ton zielonego wodoru rocznie do 2030 r.; mając na uwadze, że w związku z tym, oprócz innych inicjatyw, w listopadzie 2022 r. Komisja podpisała z Namibią i Egiptem protokoły ustaleń w sprawie strategicznych partnerstw w zakresie wodoru odnawialnego;

⁽¹⁶⁾ Instytut Zarządzania Zasobami Naturalnymi, „The Resource Curse – The Political and Economic Challenges of Natural Resource Wealth” [Kłętwa surowcowa – polityczne i gospodarcze wyzwania związane z bogactwami naturalnymi], NRG Reader, marzec 2015 r.

- AC. mając na uwadze, że według globalnego przeglądu sektora wodoru z 2023 r., opublikowanego przez Międzynarodową Agencję Energetyczną ⁽¹⁷⁾, 99 % produkowanego na świecie wodoru wytwarza się z paliw kopalnych;
- AD. mając na uwadze, że zielony wodór może przyspieszyć proces dekarbonizacji produkcji przemysłowej w krajach partnerskich, pod warunkiem że nie będzie spowalniał miejscowej transformacji energetycznej i będzie częścią szerszej strategii mającej zmniejszyć ogólne zużycie energii w krajach rozwiniętych z myślą o poszanowaniu ograniczeń planety; mając jednak na uwadze, że jednocześnie należy odpowiednio uwzględnić to, że infrastruktura niezbędna dla zielonego wodoru jest kapitałochłonna i wymaga specjalnej technologii, że transport wodoru na duże odległości i jego magazynowanie są energochłonne i kosztowne oraz że produkcja zielonego wodoru na dużą skalę wymaga ogromnego terenu i wielkiej ilości wody;
- AE. mając na uwadze, że cele klimatyczne na lata 2030 i 2050 nie zostaną osiągnięte bez dekarbonizacji kluczowych sektorów, w których trudno zredukować emisje; mając na uwadze, że import zielonego wodoru z krajów spoza UE stanowi ważny element nowych partnerstw strategicznych UE; mając na uwadze, że według globalnego przeglądu sektora wodoru z 2023 r., opublikowanego przez Międzynarodową Agencję Energetyczną, wyzwania związane z kosztami zagrażają długoterminowej rentowności rozwoju produkcji wodoru; mając na uwadze, że rozwój produkcji wodoru może wiązać się z ryzykiem większego wykorzystania paliw kopalnych i stosowania praktyk ekstraktywizmu, w tym zawłaszczania na dużą skalę ziemi, wody i energii w będących producentami krajach rozwijających się;
- AF. mając na uwadze, że surowce krytyczne odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu powszechnej dostępności i przystępności cenowej czystych technologii energetycznych, mając na uwadze, że UE ustanawia właśnie spójne ramy, aby zapewnić ciągłe, bezpieczne i odpowiedzialne dostawy tych surowców i jednocześnie przestrzegać praw człowieka i wspierać rozwój na szczeblu lokalnym;
- AG. mając na uwadze, że zdecentralizowane niewielkie sieci i pozasieciowe systemy energii odnawialnej to dobre rozwiązania dla społeczności w regionach oddalonych, zwłaszcza pod względem tworzenia miejsc pracy, edukacji i zdrowia, ale rozwiązaniom tym musi towarzyszyć wsparcie publiczne, aby stworzyć rentowny i odpowiedzialny model biznesowy;
- AH. mając na uwadze, że rozwój odnawialnej energii w oparciu o energię słoneczną i wiatrową, produkcja odnawialnego wodoru i budowa zapór wodnych również stwarzają wyzwania, ponieważ wymagają dużych terenów, co może kolidować z dotychczasowym korzystaniem z gruntów i z lokalnymi potrzebami, w szczególności jeśli chodzi o dostęp do wody, i może powodować przymusowe przesiedlanie lokalnych i rdzennych społeczności, a także szkody w ekosystemach i naturalnych siedliskach; mając na uwadze, że obszary lądowe i morskie, które można by wykorzystać do wytwarzania energii odnawialnej, muszą być wyznaczane z uwzględnieniem poszanowania różnorodności biologicznej, lokalnej gospodarki i gody rdzennej ludności;
- AI. mając na uwadze, że zgodnie z przewidywaniami przejście na odnawialne źródła energii spowoduje wzrost zatrudnienia w sektorze odnawialnych źródeł energii; mając na uwadze, że nowe technologie odnawialne mogą stwarzać możliwości gospodarcze, które z kolei mogą sprzyjać realizacji prawa do źródła utrzymania i godnej pracy; mając na uwadze, że przyszłość systemów energii odnawialnej w Afryce jest obiecująca, ponieważ kontynent ten posiada 60 % najlepszych zasobów energii słonecznej na świecie, ale tylko 1 % zainstalowanej mocy słonecznej; mając na uwadze, że Ameryka Łacińska jest jednym z czołowych regionów na świecie pod względem wykorzystania i produkcji energii odnawialnej;
- AJ. mając na uwadze, że według Międzynarodowej Agencji Energetycznej w latach 2021–2030 globalna moc elektrowni wodnych ma wzrosnąć o 17 %; mając na uwadze, że największy niewykorzystany potencjał hydroelektryczny mają gospodarki rozwijające się w Afryce, Azji i Ameryce Łacińskiej; mając jednak na uwadze, że wielkoskalowe projekty hydroelektryczne wiążą się z negatywnymi skutkami społecznymi i środowiskowymi – od przymusowego przesiedlania wrażliwych grup ludności po niszczenie unikatowej różnorodności biologicznej; mając na uwadze, że energia hydroelektryczna wiąże się z nowymi wyzwaniami wynikającymi ze zmiany klimatu, która spowoduje drastycznie większą częstotliwość powodzi i susz w okolicach rzek, gdzie działają elektrownie wodne, przez co zwiększy się ryzyko zarówno dla bezpieczeństwa tych instalacji, jak i dla zdolności wytwarzania przez nie energii elektrycznej;
- AK. mając na uwadze, że UE i kraje partnerskie ponoszą wspólną, lecz zróżnicowaną odpowiedzialność za osiągnięcie zrównoważonej transformacji energetycznej; mając na uwadze, że pomoc UE dla projektów w dziedzinie energii odnawialnej musi przede wszystkim odpowiadać potrzebom lokalnej ludności, a dopiero w drugiej kolejności wspierać eksport;

⁽¹⁷⁾ Międzynarodowa Agencja Energetyczna, „Global Hydrogen Review 2023” [„Globalny przegląd sektora wodoru 2023”], 2023 r., oraz Międzynarodowa Agencja Energetyczna, „Hydrogen” [Wodór], 2023 r.

AL. mając na uwadze, że deklarowaną przez niektóre kraje rozwijające się chęć eksploatacji ich zasobów węglowodorów należy również rozpatrywać w świetle dążenia UE do globalnego zobowiązania podczas COP 28 do stopniowego wycofywania paliw kopalnych; mając na uwadze, że wykorzystywanie zasobów naturalnych do wytwarzania energii może stwarzać możliwości gospodarcze, jednak przez priorytetowe traktowanie eksportu energii odnawialnej kraje rozwijające się mogłyby narazić na szwank krajową transformację energetyczną i zwiększyć udział zużycia paliw kopalnych w ich własnym koszyku energetycznym;

AM. mając na uwadze, że według Światowego Instytutu Zasobów każdego roku 25 % mieszkańców świata boryka się z bardzo wysokim deficytem wody; mając na uwadze, że woda jest niezbędna do uprawy roślin i hodowli zwierząt, wytwarzania energii elektrycznej, utrzymania zdrowia ludzkiego, wspierania sprawiedliwych społeczeństw i osiągnięcia światowych celów klimatycznych;

AN. mając na uwadze, że systemy rolno-spożywcze zużywają około 30 % energii na świecie, a jedna trzecia emisji gazów cieplarnianych z tego sektora pochodzi ze zużycia energii; mając na uwadze, że transformacja energetyczna i transformacja systemów rolno-spożywczych są ze sobą powiązane;

Propagowanie powszechnego dostępu do czystej energii

1. przypomina, że powszechny dostęp do przystępnej cenowo i zrównoważonej energii jest podstawowym prawem człowieka i warunkiem wstępnym realizacji celów zrównoważonego rozwoju oraz osiągnięcia celu, jakim jest niepozostawianie nikogo w tyle; dostrzega w związku z tym rolę finansowania publicznego i prywatnego; podkreśla, że przyszłość neutralna emisyjnie i rozwój odnawialnych źródeł energii muszą iść w parze z dywersyfikacją gospodarczą, zielonym przemysłowieniem, dekarbonizacją, ograniczaniem ubóstwa i podejściem opartym na prawach człowieka;

2. podkreśla, że zapewnienie stabilnych dostaw energii to nie tylko kwestia ekonomiczna i logistyczna, ale także geopolityczna; przypomina, że wojna napastnicza Rosji przeciwko Ukrainie silnie wpłynęła na światowe rynki energii, szczególnie w krajach rozwijających się, i nadal potrzebne są skoordynowane działania, aby zapewnić stabilne dostawy energii i przystępne ceny;

3. wzywa UE, aby promowała dostęp do energii odnawialnej w krajach rozwijających się za pomocą polityki oraz wsparcia regulacyjnego i administracyjnego, w tym budowania zdolności i transferu technologii; sprzyja partnerstwom, które odchodzą od eksploatacji zasobów kopalnych i skupiają się na wykorzystaniu czystej energii; podkreśla, że należy upewnić się, że zielone inwestycje przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego i większego udziału krajów rozwijających się w nowym neutralnym emisyjnie geopolitycznym krajobrazie energetycznym;

4. podkreśla, że trzeba opracować rozwiązania, które pomogą wdrażać energię odnawialną w krajach rozwijających się, w tym energię morską i rzeczną, i jednocześnie chronić różnorodność biologiczną; podkreśla znaczne możliwości uruchomienia w krajach rozwijających się instalacji do wytwarzania energii z morskich źródeł odnawialnych; podkreśla potrzebę holistycznego zarządzania obszarami morskimi, z udziałem wszystkich odpowiednich zainteresowanych stron i z poszanowaniem zgody społeczności lokalnych;

5. zdecydowanie zachęca kraje rozwijające się, aby w celu zagwarantowania powszechnego dostępu i przystępnej cenowo energii zobowiązały się zachować sprawiedliwość energetyczną w ramach regulacyjnych, które powinny zapewniać akceptację, udział i ochronę praw do ziemi społeczności lokalnej oraz przestrzeganie uznanych na arenie międzynarodowej standardów praw człowieka; podkreśla, że konieczne jest powiązanie partnerstw energetycznych z przyjęciem ram regulacyjnych i zapewnieniem pomocy technicznej przy ich wdrażaniu;

6. zwraca uwagę, że bezpieczeństwo energetyczne wymaga podejścia uwzględniającego aspekt płci; podkreśla, że ubóstwo energetyczne w nieproporcjonalnym stopniu dotyka kobiety i dziewczęta; podkreśla, że codziennie zbierają one drewno opałowe i węgiel drzewny z dala od domu; apeluje o włączanie kobiet jako aktywnych podmiotów w proces transformacji energetycznej, w tym na chronionych obszarach morskich;

7. wzywa UE, aby zwiększyła wsparcie techniczne związane z uwzględnianiem aspektu płci w transformacji energetycznej, w tym przez priorytetowe traktowanie projektów energetycznych uwzględniających aspekt płci, w które zaangażowane są organizacje i przedsiębiorstwa energetyczne prowadzone przez kobiety, a także aby zadbała o odpowiedzialność na szczeblu lokalnym, ze zwróceniem szczególnej uwagi na kraje najsłabiej rozwinięte i kraje o średnim dochodzie, w których występują znaczne nierówności pod względem dostępu do energii i czystego gotowania; podkreśla, że ważną sprawą jest gromadzenie danych na temat dostępu do energii w podziale na płeć, aby odpowiednio ukierunkować działania zewnętrzne UE dotyczące energii; zwraca uwagę, że ubóstwo energetyczne dotyka również mniejszości i społeczności marginalizowane;

8. jest zaniepokojony zdrowotnymi i środowiskowymi skutkami spalania drewna opałowego w gospodarstwach domowych, takimi jak choroby układu oddechowego i układu krążenia oraz nowotwory, degradacja lasów, emisje gazów cieplarnianych i utrata różnorodności biologicznej; zwraca uwagę na ryzyko związane z coraz większym zużyciem nieczystych materiałów opałowych potrzebnych do gotowania w celu zaspokojenia potrzeb energetycznych rosnącej populacji, zwłaszcza w Afryce Subsaharyjskiej;

9. podkreśla, że w wielu miejscach osoby żyjące w skrajnym ubóstwie nie mają już dostępu do drewna opałowego, w związku z czym używają do ogrzewania i gotowania innych materiałów znalezionych w domu lub w pobliżu, takich jak opony i inne substancje szkodliwe dla zdrowia; wskazuje, że w tej sytuacji zanieczyszczenie powietrza w gospodarstwach domowych w nieproporcjonalnym stopniu dotyka kobiety i dziewczęta;

10. zwraca uwagę, że w wielu krajach rozwijających się tempo, w jakim upowszechnia się dostęp do czystych materiałów opałowych potrzebnych do gotowania, nie jest wystarczająco szybkie, aby zrealizować do 2030 r. zadania związane z celem zrównoważonego rozwoju nr 7; dostrzega wieloaspektowe wyzwania związane z wprowadzaniem czystego gotowania i odpowiednich kucharek, które są zgodne z normami WHO; apeluje o pogłębianie świadomości na temat zagrożeń dla zdrowia związanych z zanieczyszczeniem powietrza w gospodarstwach domowych, wynikających z tradycyjnych sposobów gotowania, a także na temat korzyści płynących z alternatywnych rozwiązań; apeluje do UE o wsparcie finansowe działań krajowych w krajach partnerskich, propagowanie takich działań i zachęcanie do nich;

11. ponadto wzywa UE, aby uznała dostęp do czystego gotowania za priorytet w partnerstwach energetycznych i wieloletnich programach indykatorywnych z krajami rozwijającymi się, a także w programowaniu współpracy na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym; podkreśla, że należy prowadzić konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim w terenie, zwłaszcza z organizacjami kierowanymi przez kobiety, aby osiągnąć równość płci i propagować równiejszy podział pracy domowej i opiekuńczej między mężczyznami i kobietami zgodnie z koncepcją społeczeństwa opiekuńczego; zwraca uwagę na możliwości oferowane przez inicjatywy Global Gateway, takie jak program na rzecz nowoczesnego gotowania w Afryce oraz wzmocnienie środowiska przedsiębiorczości na rzecz czystego gotowania;

12. apeluje ponadto, aby UE zwróciła szczególną uwagę na infrastrukturę i usługi użyteczności publicznej, w tym na budowę systemów kanalizacyjnych i dostęp do nich, oraz na dostęp gospodarstw domowych lub społeczności do studni lub systemów oczyszczania wody;

13. wyraża ubolewanie z powodu dramatycznego wpływu na podstawowe potrzeby ludzi, jaki pociąga za sobą brak dostępu do energii elektrycznej; apeluje do UE i jej państw członkowskich, by uczyniły elektryfikację priorytetem we współpracy i w partnerstwach z krajami rozwijającymi się; podkreśla w szczególności konieczność inwestowania w zdolności wytwórcze, zwłaszcza w Afryce Subsaharyjskiej, aby osiągnąć cel, jakim jest powszechny dostęp do energii;

14. zwraca uwagę na możliwości dostępu do alternatywnych źródeł energii, takich jak niewykorzystane geotermalne zasoby energii; wskazuje, że wsparcie przystępności cenowej energii ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia dostępu do energii elektrycznej, szczególnie w Afryce, gdzie 30 % ludności nie stać na podstawowy pakiet usług elektroenergetycznych;

15. wyraża zaniepokojenie rosnącym zapotrzebowaniem na energię w obozach dla uchodźców i osób wewnętrznie przemieszczonych; ubolewa, że na odizolowanych obszarach i w miejscach świadczenia pomocy humanitarnej brak bezpieczeństwa energetycznego uniemożliwia pełne funkcjonowanie lokalnych przychodni i szkół;

16. podkreśla, że aby zaspokoić potrzeby humanitarne, w trakcie przeglądu wieloletnich ram finansowych trzeba zwiększyć środki w linii budżetowej przeznaczonej na pomoc humanitarną, w tym przez zwiększenie pomocy finansowej na zapewnienie dostaw energii w obozach, m.in. dzięki projektom w zakresie zielonych systemów pozasieciowych, niewielkich sieci i energii odnawialnej, tak aby zagwarantować organizacjom humanitarnym działającym w terenie możliwość udzielania podstawowej pomocy humanitarnej, zwłaszcza opieki medycznej i pomocy w nagłych wypadkach;

Wsparcie transformacji energetycznej zgodnie z zasadą spójności polityki na rzecz rozwoju

17. wzywa UE i jej państwa członkowskie do zagwarantowania spójności polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju w całym unijnym programie działań zewnętrznych w dziedzinie energetyki, który powinien być dostosowany do lokalnej specyfiki i potrzeb;

18. ponownie podkreśla swoje zaangażowanie na rzecz sprawiedliwości energetycznej; wzywa UE, aby wspierała kraje rozwijające się we wdrażaniu opartych na prawach człowieka systemów energii odnawialnej, które będą skutecznie przyczyniać się do zrównoważonego rozwoju tych krajów; uważa, że warunkiem wstępnym udanej zielonej i sprawiedliwej transformacji energetycznej jest zasada dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody społeczności, które odczuwają jej skutki; podkreśla, że w takich projektach transformacji energetycznej ważne jest, aby propagować efektywność energetyczną i lokalne umiejętności oraz sprzyjać innowacjom technologicznym, transferowi technologii i współpracy technicznej;

19. podkreśla, że UE musi w razie potrzeby pomagać krajom rozwijającym się ustanawiać lub wzmacniać ramy regulacyjne, które gwarantują dystrybucję energii i usługę powszechną na ich terytoriach, a także zdolności w zakresie dobrego zarządzania i przejrzystości wszelkich projektów transformacji energetycznej; wzywa UE, aby zwiększyła pomoc techniczną w celu zreformowania systemów elektroenergetycznych; wzywa ponadto Komisję, aby składała sprawozdania z osiągniętych postępów w usprawnianiu dostępu do energii i regulacji sektora energetycznego za pomocą specjalnych projektów i inwestycji UE w partnerskich krajach rozwijających się;

20. podkreśla potencjalne ryzyko związane z konfliktami dotyczącymi użytkowania gruntów i korzystania z wody, szczególnie przymusowymi przesiedleniami i wywłaszczaniem na potrzeby dużych instalacji energii odnawialnej; wzywa UE, aby poprzez partnerstwa wspierała rządy krajów rozwijających się w:

- a) niezależnym i bezstronnym sporządzaniu – przed opracowaniem projektów w dziedzinie energii odnawialnej – map tradycyjnego użytkowania gruntów i korzystania z wody, w tym w związku z czasowym wypasem, map miejsc rodzimego dziedzictwa kulturowego i map cennych bioróżnorodnych ekosystemów z myślą o stymulowaniu zrównoważonego planowania użytkowania gruntów i ocenie skutków środowiskowych i społecznych;
- b) dążeniu do uzyskania dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody społeczności lokalnych, przy jednoczesnym zagwarantowaniu im prawa sprzeciwu, prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz prawa do zadośćuczynienia i odszkodowania lub wynagrodzenia;
- c) określeniu kryteriów środowiskowych i społecznych oraz odpowiedzialnych praktyk biznesowych zgodnie z międzynarodowymi ramami regulacyjnymi oraz zapewnianiu ich przestrzegania za pomocą mechanizmów nadzoru i rozpatrywania skarg;
- d) zapewnianiu ochrony działaczy na rzecz klimatu;
- e) ułatwianiu wymiany wiedzy i najlepszych praktyk między krajami i regionami rozwijającymi się, które z powodzeniem rozwiązały konflikty dotyczące użytkowania gruntów związane z projektami energetycznymi;

21. zauważa, że w przypadku niektórych dużych projektów w zakresie zielonej energii (takiej jak energia wiatrowa i słoneczna), realizowanych na przykład na obszarach suchych, zasadnicze znaczenie mają odpowiednie konsultacje z tradycyjnymi użytkownikami gruntów, takimi jak pasterze; przypomina, że tradycyjne prawa wspólnotowe mają raczej słaby status prawny i często nie są przestrzegane, co może zwiększać ryzyko masowego wykupu gruntów rolnych; wzywa w związku z tym UE i jej kraje partnerskie, by uznawały i chroniły prawa ludów tubylczych do zwyczajowej własności ich gruntów i zasobów naturalnych oraz sprawowania kontroli nad nimi, zgodnie z Deklaracją praw ludów tubylczych ONZ i konwencją nr 169 Międzynarodowej Organizacji Pracy, oraz aby przestrzegały zasady dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody;

22. zaleca tym państwom członkowskim UE, które jeszcze tego nie uczyniły, by ratyfikowały konwencję nr 169 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą ludności tubylczej i plemiennej;

23. dostrzega wpływ, jaki na społeczności rolnicze mogą mieć wodochłonne praktyki konwersji energii, takie jak elektrownie wodne i produkcja wodoru; podkreśla negatywny wpływ zapor elektrowni wodnych na rzeki i różnorodność biologiczną, szczególnie w ujściach rzek, jak przedstawiono m.in. w sprawozdaniu Światowej Komisji ds. Zapór Wodnych z 16 listopada 2000 r.; podkreśla jednak, że rozwój energii dyfuzji, zwłaszcza w lejkowatych ujściach rzek i deltach, może przynieść rozwiązania w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych;

24. przypomina, że duże projekty hydroelektryczne w krajach rozwijających się często napotykają szereg wyzwań, w tym zaporowe koszty początkowe, znaczne przekroczenia kosztów i opóźnienia, trudności z uzyskaniem finansowania, ogromny ślad społeczny i środowiskowy, wrażliwość na zmianę klimatu oraz niezadowolające do tej pory wyniki, jeśli chodzi o dostarczanie obiecanej energii; podkreśla, że ważne jest promowanie zrównoważonych projektów hydroelektrycznych, czemu mają służyć kompleksowe oceny oddziaływania na środowisko i oceny skutków społecznych oraz znaczący udział społeczności; jest zdania, że w miarę możliwości należy priorytetowo traktować inne projekty dotyczące energii odnawialnej – na małą skalę i różnego rodzaju;

25. podkreśla, że zgodnie z zaleceniami zawartymi w sprawozdaniu Światowej Komisji ds. Zapór Wodnych z 16 listopada 2000 r. wszelkie plany budowy zapór należy oceniać według pięciu wartości: sprawiedliwości, wydajności, podejmowania decyzji z udziałem zainteresowanych stron, zrównoważonego charakteru i rozliczalności; ogólniej podkreśla, że proces podejmowania decyzji w sprawie zapór powinien w pełni uwzględniać pojęcie praw człowieka, jak zapisano w Powszechnej deklaracji praw człowieka z 1948 r. i powiązanych, przyjętych później porozumieniach, tak aby rozwiązać złożone problemy odnoszące się do wód, zapór i rozwoju; podkreśla, że UE powinna starać się – w zakresie kompetencji partnerstw z krajami rozwijającymi się – zapewnić, by społeczności które odczuwają skutki budowy zapór, otrzymały odpowiednią rekompensatę i odpowiednie środki przywracania źródeł utrzymania;

26. wyraża zaniepokojenie brakiem odporności instalacji na ekstremalne zjawiska pogodowe, jak unaocznily niedawne powodzie w Libii, które doszczętnie zniszczyły całe osiedla i uszkodziły krytyczną infrastrukturę; zwraca uwagę na najważniejsze zadania związane z celem zrównoważonego rozwoju nr 9, a mianowicie budowę odpornej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia i wspieranie innowacji;

27. zauważa z zaniepokojeniem, że w Afryce realizuje się coraz więcej projektów opartych na paliwach kopalnych, co może uniemożliwić jej terminowe przejście na energię odnawialną; zauważa ponadto, że chociaż Afrykę zamieszkuje 18 % ludności świata, na kontynent ten przypada zaledwie 6 % globalnego zużycia energii; przypomina, że znaczna część obecnej produkcji ropy naftowej, gazu i węgla w Afryce jest przeznaczona na eksport, chociaż kontynent ten nadal boryka się z ubóstwem energetycznym; podkreśla, że trzeba nadać priorytet inwestycjom w zrównoważoną infrastrukturę energii odnawialnej w Afryce, szczególnie w społecznościach wiejskich i zmarginalizowanych, przez stworzenie zdecentralizowanych systemów energetycznych i mikrosieci;

28. wzywa UE, aby zgodnie z zaleceniami Międzynarodowej Agencji Energii sprzyjała rozwojowi systemów energetycznych, które nie obejmują istniejących lub nowych projektów wykorzystujących paliwa kopalne ani nie opierają się na rozbudowie takich projektów; podkreśla znaczenie partnerstw korzystnych dla wszystkich, z których mają pożytek pod względem energii odnawialnej również kraje eksportujące i ich ludność;

29. potępia podwójne standardy prywatnych i publicznych instytucji finansowych w krajach rozwiniętych, które coraz częściej zobowiązują się do osiągnięcia neutralności pod względem emisji dwutlenku węgla do 2050 r., a jednocześnie przeznaczają środki finansowe na rozwój i upowszechnianie paliw kopalnych; podkreśla, że apele do krajów o niskim i średnim dochodzie o zmniejszenie zależności od węgla nie będą skuteczne, dopóki kraje rozwinięte będą w znacznym stopniu polegać na innych paliwach kopalnych;

30. przypomina, że rozwiązania alternatywne oparte na energii odnawialnej mogą w coraz większej mierze stanowić tańsze, bardziej dostępne, sprzyjające włączeniu społecznemu i niezawodne źródło energii; podkreśla, że energia odnawialna pozwala lepiej dostosowywać i zwiększać wydajność systemów rolno-spożywczych; wzywa UE i jej państwa członkowskie, aby w umowach o partnerstwie z państwami spoza UE priorytetowo traktowały wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w systemach rolno-spożywczych;

31. zaleca wspólne opracowanie planu transformacji energetycznej w ramach partnerstwa między UE i Unią Afrykańską, z udziałem Zgromadzenia Parlamentarnego AKP-UE i afrykańskiego społeczeństwa obywatelskiego, przy jednoczesnym poszanowaniu suwerenności państw afrykańskich; zaleca opracowanie wytycznych dotyczących sprawiedliwego podziału inwestycji, przychodów, technologii i kompetencji;

32. wzywa UE i jej państwa członkowskie, aby włączyły do partnerstw energetycznych z krajami spoza UE programy kształcenia i szkolenia ludności lokalnej, co pozwoliłoby wspierać transformację energetyczną w terenie i stworzyć możliwości zatrudnienia dla społeczności lokalnych; analogicznie wzywa UE, aby zacieśniła współpracę naukową z krajami rozwijającymi się w zakresie dostępu do badań i technologii energii odnawialnej; uważa, że należy zmienić strukturę wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, aby odejść od perspektywy czysto ekstraktywistycznej;

33. przypomina, że sygnatariusze oświadczenia z Glasgow z 2021 r. w sprawie międzynarodowego wsparcia publicznego na rzecz przejścia na czystą energię zobowiązali się nie przeznaczać nowego bezpośredniego wsparcia publicznego na energetykę opartą na paliwach kopalnych; wzywa UE i jej państwa członkowskie, aby dały przykład innym i zaprzestały finansowania projektów związanych z paliwami kopalnymi;

Zielony wodór

34. podkreśla kluczową rolę zielonego wodoru jako narzędzia dekarbonizacji systemu energetycznego, osiągnięcia neutralności emisyjnej na całym świecie do 2050 r. i realizacji celów porozumienia paryskiego, ale przypomina o znaczeniu ocen cyklu życia uwzględniających stosowane rodzaje produkcji i transportu;

35. ostrzega przed potencjalnym ryzykiem nowej „kłątwy zielonego wodoru”, która zwiększyłaby uzależnienie krajów rozwijających się od eksportu i mogłaby wypierać inwestycje w rozwój lokalnych rynków energii; stwierdza, że sektor zielonego wodoru może odgrywać zasadniczą rolę w rozwoju bogatych w zasoby krajów rozwijających się, jeżeli występują pewne czynniki, takie jak dobre rządy, wdrażanie i monitorowanie solidnych ram prawnych, zapobieganie korupcji, funkcjonujące państwo prawa i przejrzystość, jeśli chodzi o przepływy finansowe;

36. podkreśla, że trzeba zająć się globalną infrastrukturą związaną z produkcją, magazynowaniem, transportem, dystrybucją i zużyciem zielonego wodoru, kosztami transportu na długie dystanse i jego wpływem na klimat, ograniczoną liczbą inwestycji i możliwościami finansowymi oraz ryzykiem związanym ze słabością instytucji i korupcją w niektórych krajach rozwijających się;

37. wzywa UE, aby wspierała, zwłaszcza za pośrednictwem inicjatywy Global Gateway, partnerstwa korzystne dla wszystkich, z których mają pożytek kraje zarówno importujące, jak i eksportujące oraz ich ludność; wzywa w związku z tym UE, aby wspierała rozwój łańcucha wartości zielonego wodoru, gdy przynosi on równe korzyści społeczne i gospodarcze krajom eksportującym, zwłaszcza pod względem szkolenia i przekwalifikowania miejscowej ludności, tworzenia miejsc pracy, dekarbonizacji działalności przemysłowej, w której trudno zredukować emisję, oraz dostępu do czystszej mobilności i energii;

38. wzywa UE, aby wspierała dywersyfikację gospodarczą i dostęp krajów do energii elektrycznej i wody, przy pełnym poszanowaniu ekosystemów i z myślą o zmniejszeniu nadmiernego uzależnienia od eksportu paliw kopalnych; podkreśla, że bliska współpraca między przedsiębiorstwami i MŚP z UE i krajów partnerskich – dzięki połączeniu fachowej wiedzy różnych partnerów o zbieżnych poglądach – może otworzyć drogę do solidnej przedsiębiorczości w sektorze zielonego wodoru;

39. przyznaje, że upowszechnianie się zielonego wodoru może mieć negatywne skutki społeczne i środowiskowe na globalnym Południu, w szczególności dlatego, że opiera się na górnictwie oraz wykorzystywaniu surowców i metali ziem rzadkich, co wymaga dużych ilości wody słodkiej i stwarza ryzyko zanieczyszczenia wody; podkreśla, że ważne jest, by opracować globalny system zarządzania zasobami, w którym priorytetowo będzie się traktować zrównoważony rozwój, efektywność i obieg zamknięty, tak żeby zmniejszyć światowy popyt na surowce pierwotne, przy czym należy dostrzegać też wiążące się z tym wyzwania;

40. podkreśla, że potrzebne jest systemowe podejście do oceny lokalnych możliwości i konsekwencji produkcji zielonego wodoru na potrzeby Europy w krajach rozwijających się; podkreśla, że UE powinna zapewnić zrównoważony charakter wydobywanych, przetwarzanych i poddawanych recyklingowi surowców krytycznych, które mają zasadnicze znaczenie dla wodoru i innych technologii neutralnych emisyjnie;

41. z zaniepokojeniem odnotowuje konflikty związane z wykorzystywaniem wody w górnictwie i przy rozwoju dużych elektrowni stosujących odnawialne źródła energii, takich jak instalacje produkcji zielonego wodoru; przypomina, że dostęp do wody jest podstawowym prawem człowieka; podkreśla konieczność ulepszenia infrastruktury wodnej w regionach, w których istotną rolę odgrywają górnictwo i elektrownie wykorzystujące odnawialne źródła energii, przez inwestowanie w instalacje uzdatniania wody i systemy recyklingu wody;

42. podkreśla, że trzeba w sposób zrównoważony uregulować kwestię wody jako zasobu do produkcji zielonego wodoru, szczególnie w suchych regionach, w tym wprowadzić przepisy nakazujące stosowanie zrównoważonych technik pozyskiwania wody, efektywne wykorzystywanie wody i minimalizowanie zrzutów ścieków, tak aby produkcja ta nie zagrażała dostępowi ludności lokalnej do wody ani nie powodowała wzrostu kosztów wody;

43. odnotowuje pojawianie się wielu zakładów odsalania wody, które mają rozwiązać problem jej niedoboru; przyznaje, że zakłady odsalania wody mogą przynieść korzyści społecznościom lokalnym i gospodarce krajowej, ale zwraca uwagę, że odsalanie wody morskiej może mieć istotny wpływ na środowisko, w szczególności na różnorodność biologiczną mórz; apeluje o propagowanie zrównoważonego podejścia do odsalania wody oraz rozwiązań, które nie mają wpływu na obszary przybrzeżne, takich jak odsalanie dalekomorskie; podkreśla, że ograniczenie zużycia wody oraz recykling lub ponowne wykorzystanie oczyszczonych ścieków są często tańsze niż odsalanie;

44. podkreśla potencjalne ryzyko zawłaszczania wody i jej zanieczyszczenia związane z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi w nabywanie na dużą skalę gruntów pod odnawialne źródła energii; wzywa UE i jej państwa członkowskie, aby wprowadziły obowiązkowe standardy należytej staranności dotyczące wody i standardy sprawozdawczości dla przedsiębiorstw w tym zakresie;

45. podkreśla, że strategie na rzecz zielonego wodoru muszą być zgodne z surowymi standardami społecznymi i standardami zrównoważonego rozwoju; wzywa UE, aby w umowach o partnerstwie zawarła odpowiednie ramy monitorowania, które umożliwią ocenę szerszego wpływu umów na realizację celów zrównoważonego rozwoju, w szczególności przez określenie wskaźników środowiskowych, społecznych i dotyczących zarządzania oraz mierzalnych celów; apeluje o przeprowadzenie obowiązkowych badań oddziaływania na środowisko, w tym dotyczących odsalania, oraz o wykluczenie obszarów o wysokiej różnorodności biologicznej jako lokalizacji dla instalacji zielonego wodoru; uważa, że produkcja zielonego wodoru powinna opierać się na materiałach pozyskiwanych zgodnie ze standardami ochrony środowiska i praw człowieka dotyczącymi działalności wydobywczej (na przykład z krajów, które są sygnatariuszami Inicjatywy przejrzystości w branżach wydobywczych);

46. wzywa Komisję do ustanowienia inkluzywnych ram zarządzania dla umów o partnerstwie, które będą obejmować organizacje społeczeństwa obywatelskiego, aby zapewnić poszanowanie zasady nieszkodzenia społecznościom lokalnym oraz przestrzeganie globalnych standardów praw człowieka;

Zwiększenie finansowania sprawiedliwej transformacji energetycznej

47. podkreśla, że finansowanie przez UE energii odnawialnej powinno odbywać się zgodnie z zasadami sprawiedliwości, zrównoważoności i sprawiedliwości klimatycznej, co mogłoby obejmować m.in. pomoc w spłacie zadłużenia, ulgę w spłacie zadłużenia i umorzenie długu, restrukturyzację długu oraz fundusz na pokrycie strat i szkód;

48. podkreśla, że inwestycje w wodór odnawialny produkowany przez państwa spoza UE powinny opierać się na międzynarodowych zasadach należytej staranności, takich jak m.in. Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych oraz Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej;

49. wzywa UE i jej państwa członkowskie do zwiększenia kwoty oficjalnej pomocy rozwojowej przeznaczonej na sektor energetyczny, zwłaszcza w dziale 6 następnym wieloletnich ram finansowych, i w szczególności w Afryce, oraz priorytetowe traktowanie dotacji w stosunku do pożyczek i przekierowanie finansowania na kraje o niższych wskaźnikach dostępu do energii elektrycznej, aby pomóc im w przejściu na czystą i odnawialną energię zgodnie z Agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030;

50. popiera rozwój partnerstw publiczno-prywatnych oraz programów ułatwiających transfer wiedzy i zielonych technologii; podkreśla, że sektory energii elektrycznej w wielu krajach afrykańskich mają szczególne cechy (takie jak gwałtowny wzrost popytu, małe sieci, słabe usługi użyteczności publicznej i ograniczona zdolność płatnicza klientów), które należy wziąć pod uwagę;

51. podkreśla, że należy uprościć i przyspieszyć dostęp krajów rozwijających się do finansowania sprawiedliwej transformacji energetycznej; podkreśla, że UE może zaoferować innowacyjne rozwiązania, aby przyspieszyć zieloną transformację i zwiększyć globalny udział energii odnawialnej; wzywa w związku z tym UE i jej państwa członkowskie do rozważenia ekokonwersji długu, tak aby kraje rozwijające się będące dłużnikami mogły wykorzystać pieniądze, które powinny oddać, do finansowania projektów przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków;

52. w szerszym ujęciu postuluje uruchomienie długoterminowego mechanizmu ekokonwersji długu w ramach inicjatywy G-20 na rzecz zawieszenia obsługi długu oraz reorientację specjalnych praw ciągnięcia MFW;

53. wzywa UE i państwa członkowskie, aby zwiększyły finansowanie przeznaczone na pomoc krajom rozwijającym się w przystosowaniu się do zmiany klimatu, dzięki czemu systemy energetyczne staną się bardziej odporne na ryzyko klimatyczne; podkreśla istotność zielonej energii w projektach na rzecz agroleśnictwa i przystosowania się do zmiany klimatu, takich jak Wielki Zielony Mur;

54. apeluje do Komisji o zwiększenie liczby programów objętych strategią Global Gateway, które priorytetowo traktują podstawowy dostęp do energii elektrycznej i czystego gotowania, szczególnie w krajach najbardziej potrzebujących; podkreśla ważną rolę sektora prywatnego, jeśli chodzi o zwiększenie finansowania podstawowego dostępu do energii i czystego gotowania i jednocześnie zagwarantowanie publicznego dostępu i wzmocnienie krajowych publicznych dostawców energii; wzywa zatem Komisję, aby wykorzystwała Europejski Fundusz na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Plus jako instrument wspierający inwestycje sektora prywatnego w krajach rozwijających się w celu rozbudowy infrastruktury energetycznej i zapewnienia lepszego dostępu do energii i czystego gotowania na potrzeby domowe;

55. wzywa UE, aby wspierała kraje rozwijające się w stopniowym wycofywaniu dopłat do paliw kopalnych oraz skupiła się na wydajnych, nowoczesnych i przystępnych cenowo technologiach gotowania; apeluje o uruchomienie inwestycji i stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi solidnej branży czystego gotowania;

56. wzywa UE i europejskie instytucje finansowania rozwoju, aby:

- a) inwestowały bezpośrednio w segment dystrybucji, w szczególności w elektryfikację obszarów wiejskich, oraz priorytetowo traktowały zdecentralizowane, niewielkie i pozasiłkowe systemy energii odnawialnej, jeżeli takie rozwiązania są bardziej odpowiednie niż rozbudowa sieci, żeby zapewnić ludności wiejskiej dostęp do energii elektrycznej;
- b) koordynowały inwestycje dokonywane przez różne instytucje, aby zmaksymalizować oddziaływanie i uniknąć powielania wysiłków;
- c) dopilnowały, by przeprowadzono niezależne i bezstronne oceny wpływu na prawa człowieka oraz aby należycie wdrażano i monitorowano wszystkie wymagane gwarancje zarządzania i zabezpieczenia społeczne i środowiskowe oraz środki zaradcze, w tym wytyczne dotyczące praw człowieka i własności gruntów;
- d) dopilnowały, by na wszystkich etapach planowania i realizacji projektów uwzględniano i odpowiednio informowano społeczności lokalne;
- e) wdrożyły i ściśle stosowały podejście oparte na prawach człowieka, które zapewnia skuteczne mechanizmy składania skarg i dochodzenia roszczeń, zgodnie z międzynarodowymi standardami odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, oraz wymaga przeprowadzenia ocen skutków projektów, w tym projektów objętych strategią Global Gateway, szczególnie dotyczących zmiany klimatu, nierówności i przymusowych przesiedleń lokalnej ludności;
- f) dopilnowały, aby wszelkie projekty zapór, w przypadku których zatwierdzono finansowanie, były zgodne z wytycznymi Światowej Komisji ds. Zapór Wodnych;
- g) wspierały lokalne i regionalne projekty elektroenergetycznych połączeń międzysystemowych;
- h) oferowały wsparcie techniczne i proponowały inicjatywy budowania zdolności, aby wspierać kraje rozwijające się w skutecznym wdrażaniu projektów czystej energii;

57. zwraca się do Komisji o dostarczenie zdezagregowanych danych na temat kwoty inwestycji w dostęp do energii, aby ustalić, ile środków przeznaczono na cel zrównoważonego rozwoju nr 7, oraz danych dotyczących kluczowego wskaźnika wykonania „moc energii ze źródeł odnawialnych (MW) zainstalowana przy wsparciu Unii” określonego w Instrumencie Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy”;

58. z zadowoleniem przyjmuje konkluzje COP 28 z 2023 r., w których po raz pierwszy w historii wezwano do odejścia od paliw kopalnych i podjęcia wyraźnego zobowiązania dotyczącego celu 1,5 °C, do rozpoczęcia działań, aby osiągnąć w skali globalnej potrojenie mocy wytwórczej energii odnawialnej i podwojenie poprawy efektywności energetycznej do 2030 r., oraz do propagowania na całym świecie humanocentrycznego podejścia do finansowania klimatu i projektów infrastruktury energetycznej;

59. wzywa UE, aby odegrała kluczową rolę w negocjacjach dotyczących działań na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, które należy podjąć w krajach rozwijających się w celu zwalczania szkodliwych skutków stosowania paliw zanieczyszczających środowisko, przy jednoczesnym promowaniu zrównoważonego i czystego rozwoju energetycznego;

o
o o

60. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych oraz Europejskiemu Bankowi Inwestycyjnemu.
